DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 15 december 2011 *

I mål C-191/10,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Cour de cassation (Frankrike) genom beslut av den 13 april 2010, som inkom till domstolen den 19 april 2010, i målet

Rastelli Davide e C. Snc

mot

Jean-Charles Hidoux, i egenskap av konkursförvaltare i bolaget Médiasucre international,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna M. Safjan, A. Borg Barthet, M. Ilešič och M. Berger (referent),

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: P. Mengozzi,
justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Jean-Charles Hidoux, i egenskap av konkursförvaltare för bolaget Médiasucre international, genom B. Kuchukian, avocat,

— Frankrikes regering, genom G. de Bergues och B. Cabouat, båda i egenskap av ombud,

— Nederländernas regering, genom C.M. Wissels och B. Koopman, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom E. Riedl, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom A.-M. Rouchaud-Joët och M. Wilderspin, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden (EGT L 160, s. 1) (nedan kallad förordningen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan bolaget Rastelli Davide e C. Snc (nedan kallat Rastelli) och Jean-Charles Hidoux, i egenskap av konkursförvaltare för bolaget Médiasucre international (nedan kallat Médiasucre), angående utvidgning av ett insolvensförfarande som inletts mot det sistnämnda bolaget till att även omfatta det förstnämnda bolaget.

Tillämpliga bestämmelser

Unionslagstiftningen

3 Enligt skäl 6 i förordningen begränsas förordningen till ”bestämmelser som reglerar behörigheten att inleda insolvensförfaranden samt att anta beslut som fattas omedelbart på grundval av insolvensförfaranden och står i nära samband med dessa”.

4 I artikel 3 i förordningen, som behandlar den internationella behörigheten, föreskrivs följande:

”1. Domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns, har behörighet att inleda ett insolvensförfarande. För bolag och andra juridiska personer skall sätet anses vara platsen där de huvudsakliga intressena finns, om inte annat visas.

2. När platsen där en gäldenärs huvudsakliga intressen finns befinner sig inom en medlemsstats territorium, har domstolarna i en annan medlemsstat behörighet att inleda ett insolvensförfarande endast om gäldenären har ett driftställe i den senare medlemsstaten. Verkningarna av detta förfarande får enbart omfatta gäldenären tillhörig egendom som finns inom denna medlemsstats territorium.

…”

5 I skäl 13 i förordningen anges att ”platsen där de huvudsakliga intressena finns bör motsvara den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen och därför är fastställbar för tredje man”.

6 I artikel 4 i förordningen, som rör tillämplig lag, föreskrivs följande:

”1. Om inte annat föreskrivs i denna förordning skall lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds … vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar.

…”

Nationell rätt

7 Konkursförfarandet regleras i artikel L. 640-1 och följande artiklar i den franska code de commerce (handelslagen). När det gäller den domstol som är behörig att inleda ett sådant förfarande hänvisar artikel L. 641-1 i handelslagen till artikel L. 621-2 i denna lagstiftning, där det, i dess lydelse enligt lag nr 2005-845 av den 26 juli 2005 om undsättande av företag, föreskrivs följande:

”Handelsdomstol (tribunal de commerce) är behörig domstol om gäldenären är näringsidkare eller registrerad i yrkes- och handelsregistret. Tribunal de grande instance är behörig i övriga fall.

Det förfarande som inletts kan utvidgas till att omfatta en eller flera personer om deras tillgångar inte har hållits åtskilda i förhållande till gäldenärens tillgångar eller om det är fråga om en fiktiv juridisk person. Den domstol i vilken förfarandet inleddes är i sådana fall fortsatt behörig.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

8 Tribunal de commerce de Marseille (Frankrike) försatte den 7 maj 2007 Médiasucre, med säte i Marseille, i konkurs och förordnade Jean-Charles Hidoux till konkursförvaltare.

9 Efter detta beslut instämde Jean-Charles Hidoux Rastelli, med säte i Robbio (Italien), att svara vid samma domstol. Konkursförvaltaren gjorde gällande att de båda bolagens tillgångar inte hade hållits åtskilda, och yrkade att det konkursförfarande som inletts mot Médiasucre skulle utvidgas till att omfatta Rastelli.

10 I beslut av den 19 maj 2008 förklarade Tribunal de commerce de Marseille att den saknade behörighet mot bakgrund av artikel 3 i förordningen, eftersom Rastelli hade sitt säte i Italien och inte hade något driftställe i Frankrike.

11 Jean-Charles Hidoux överklagade detta beslut till Cour d'appel d'Aix-en-Provence, som i beslut av den 12 februari 2009 ändrade den lägre instansens beslut och förklarade att Tribunal de commerce de Marseille var behörig domstol. Cour d'appel framhöll att konkursförvaltarens yrkande inte syftade till att inleda ett insolvensförfarande mot Rastelli utan till att utvidga det konkursförfarande som redan hade inletts mot Médiasucre till att även omfatta Rastelli. Vidare framhölls att det följer av artikel L. 621-2 i handelslagen att den domstol som är behörig att pröva ett sådant yrkande om utvidgning är den domstol i vilken det ursprungliga förfarandet inletts.

12 Det sistnämnda beslutet överklagades till Cour de cassation som beslutade att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) När en domstol i en medlemsstat inleder ett huvudinsolvensförfarande angående en gäldenär med stöd av att gäldenärens huvudsakliga intressen finns i nämnda medlemsstat, utgör [förordningen] då hinder mot att denna domstol tillämpar en nationell rättsregel som ger den behörighet att utvidga förfarandet till att även omfatta ett bolag vars säte är beläget i en annan medlemsstat, av det enda skälet att gäldenärens tillgångar inte hålls åtskilda från nämnda bolags tillgångar?

2) Om utvidgningsyrkandet ska anses innebära att ett nytt insolvensförfarande inleds – vilket förutsätter, för att den domstol i medlemsstaten vid vilken det ursprungliga förfarandet anhängiggjordes ska kunna pröva det, att det visas att det bolag som avses med utvidgningen har sina huvudsakliga intressen i denna stat –, kan detta anses ha visats redan genom att det konstateras att tillgångarna inte hålls åtskilda?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

13 Den nationella domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida förordningen ska tolkas så, att en domstol i en medlemsstat, som beslutar att inleda ett huvudinsolvensförfarande mot ett bolag med stöd av att bolagets huvudsakliga intressen finns inom denna stats territorium, får utvidga förfarandet, med tillämpning av en nationell rättsregel, till att även omfatta ett annat bolag med säte i en annan medlemsstat, av det enda skälet att bolagens tillgångar inte hållits åtskilda.

14 Domstolen påpekar inledningsvis att förordningen inte innehåller någon behörighetsregel, vare sig beträffande behörig domstol eller beträffande tillämplig lag, som uttryckligen reglerar frågan om utvidgning av ett insolvensförfarande som inletts i en medlemsstat till att omfatta ett bolag med säte i en annan medlemsstat, av det skälet att tillgångar inte hållits åtskilda.

15 När det gäller behörig domstol föreskrivs i artikel 3 i förordningen endast två kriterier som motsvarar två olika typer av insolvensförfaranden. Enligt artikel 3.1 presumeras bolagets säte vara den plats där gäldenärens huvudsakliga intressen finns, vilket innebär att domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium denna plats är belägen ges behörighet att inleda ett ”huvudförfarande”. Ett sådant förfarande har universella verkningar genom att det omfattar gäldenären tillhörig egendom i alla de medlemsstater där förordningen är tillämplig. Om gäldenären har ett driftställe i en annan medlemsstat får domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium detta driftställe är beläget enligt artikel 3.2 inleda ett ”sekundärförfarande” eller ”territoriellt förfarande”. Verkningarna av ett sådant förfarande omfattar enbart gäldenären tillhörig egendom som finns inom sistnämnda medlemsstats territorium (se,

för ett liknande resonemang, dom av den 2 maj 2006 i mål C-341/04, Eurofood IFSC, REG 2006, s. I-3813, punkt 28, och av den 17 november 2011 i mål C-112/10, Zaza Retail, REU 2011, s. I-11525, punkt 17).

16 När det gäller tillämplig lag, framgår det av artikel 4.1 i förordningen att frågan vilken lag som är tillämplig är avhängig fastställandet av den domstol som är internationellt behörig. Både när det gäller huvudinsolvensförfarandet och sekundärförfarandet eller det territoriella förfarandet är nämligen lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Eurofood IFSC, punkt 33, och dom av den 21 januari 2010 i mål C-444/07, MG Probud Gdynia, REU 2010, s. I-417, punkt 25).

17 Domstolen ska således, med hänsyn till den betydelse som åläggs kriteriet för fastställande av behörig domstol, pröva vilket kriterium som kan vara tillämpligt i målet vid den nationella domstolen.

18 Det har i målet inte hävdats att Rastelli har ett driftställe i Frankrike i den mening som avses i domstolens praxis, det vill säga en struktur för utövande av ekonomisk verksamhet med ett minimum av organisation och en viss stabilitet (se dom av den 20 oktober 2011 i mål C-396/09, Interedil, REU 2011, s. I-9915, punkt 64). Artikel 3.2 i förordningen är således inte tillämplig.

19 Domstolen ska således begränsa sin prövning till att fastställa huruvida artikel 3.1 i förordningen kan ligga till grund för en domstols behörighet att pröva en talan om utvidgning av ett insolvensförfarande.

20 Domstolen har härvid slagit fast att artikel 3.1 i förordningen ska tolkas så, att den innebär att domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium ett insolvensförfarande

har inletts även har internationell behörighet att pröva en talan som direkt kan härledas från det ursprungliga insolvensförfarandet och står i nära samband med detta, i den mening som avses i skäl 6 i förordningen (se dom av den 12 februari 2009 i mål C-339/07, Seagon, REG 2009, s. I-767, punkterna 19–21). Det ska således fastställas huruvida ett yrkande om utvidgning av ett insolvensförfarande som grundar sig på påståendet att tillgångarna inte har hållits åtskilda, såsom yrkandet i det aktuella målet, kan anses utgöra en sådan talan.

21 Jean-Charles Hidoux och den franska regeringen har hävdat att en talan om utvidgning av ett insolvensförfarande som grundar sig på påståendet att tillgångarna inte har hållits åtskilda ska anses utgöra en talan som direkt kan härledas från det ursprungliga insolvensförfarandet och står i nära samband med detta. Till stöd för denna ståndpunkt har de gjort gällande att en sådan utvidgning enligt fransk rätt, som utgör tillämplig lag i det ursprungliga förfarandet i enlighet med artikel 4.1 i förordningen, inte innebär att ett nytt förfarande inleds som är självständigt i förhållande till det ursprungliga förfarandet. En sådan utvidgning innebär nämligen endast att verkningarna av det ursprungliga förfarandet utvidgas till att omfatta en annan enhet. De har härav dragit slutsatsen att en fransk domstol som har beslutat att inleda ett huvudinsolvensförfarande mot ett bolag etablerat i Frankrike även är behörig att utvidga förfarandet till att omfatta ett annat bolag med säte i en annan medlemsstat.

22 Denna ståndpunkt grundar sig således i huvudsak på argumentet att utvidgningen av ett huvudinsolvensförfarande enligt fransk rätt inte innebär att ett nytt förfarande inleds utan endast att det redan inledda förfarandet utvidgas, till att omfatta ytterligare en gäldenär vars tillgångar inte kan separeras från den första gäldenärens tillgångar.

23 Den omständigheten att det är fråga om ett enda förfarande kan emellertid inte dölja det förhållandet, som den nederländska och den österrikiska regeringen samt Europeiska kommissionen har påpekat, att utvidgningen av det ursprungliga förfarandet till att omfatta ytterligare en gäldenär, som i juridiskt hänseende är skild från den

gäldenär som omfattas av detta förfarande, har samma verkan i förhållande till den andra gäldenären som ett beslut att inleda ett insolvensförfarande.

24 Denna bedömning stöds för övrigt av det förhållandet, som påpekats av den nationella domstolen, att även om det är motiverat med ett enda förfarande med hänsyn till att det har konstaterats att de båda gäldenärerna faktiskt utgör en enda enhet på grund av att deras tillgångar inte har hållits åtskilda, påverkar detta konstaterande inte det förhållandet att de båda gäldenärerna är skilda juridiska personer.

25 Domstolen har slagit fast att inom det system för att fastställa behörigheten för medlemsstaternas domstolar som inrättats genom förordningen, vilket grundar sig på den plats där gäldenären har sina huvudsakliga intressen, finns det en specifik behörig domstol för varje gäldenär som utgör en fristående juridisk enhet (domen i det ovannämnda målet Eurofood IFSC, punkt 30).

26 Av detta följer att ett beslut, som för en juridisk enhet har samma verkan som ett beslut att inleda ett huvudinsolvensförfarande, endast får fattas av domstolar i en medlemsstat som är behöriga att inleda ett sådant förfarande.

27 Det följer nämligen av artikel 3.1 i förordningen att det endast är domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns som har behörighet att inleda ett sådant förfarande.

28 Möjligheten för en domstol som enligt denna bestämmelse är behörig att inleda ett insolvensförfarande mot en gäldenär, att med tillämpning av sin nationella lagstiftning inbegripa en annan juridisk enhet i ett insolvensförfarande, enbart av det skälet att tillgångarna inte har hållits åtskilda, utan att undersöka var platsen för denna enhets huvudsakliga intressen finns, utgör således ett kringgående av det system som inrättats genom förordningen. Ett sådant kringgående innebär bland annat en risk för behörighetskonflikter där domstolar i olika medlemsstater samtidigt anser sig vara behöriga, det vill säga just sådana konflikter som förordningen har till syfte att

undvika för att säkerställa ett enda förfarande för handläggning av insolvensförfaranden inom unionen.

29 Den första frågan ska således besvaras på följande sätt. Förordningen ska tolkas så, att en domstol i en medlemsstat som beslutar att inleda ett huvudinsolvensförfarande mot ett bolag, med stöd av att bolagets huvudsakliga intressen finns inom denna stats territorium, får utvidga förfarandet, med tillämpning av en nationell rättsregel, till att omfatta ett annat bolag med säte i en annan medlemsstat, endast om det fastställs att platsen för det sistnämnda bolagets huvudsakliga intressen finns i den första medlemsstaten.

Den andra frågan

30 Den nationella domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida förordningen ska tolkas så, att om ett bolag, med säte inom en medlemsstats territorium, är föremål för en talan som syftar till att utvidga verkan av ett insolvensförfarande som inletts i en annan medlemsstat mot ett annat bolag som är etablerat inom den sistnämnda statens territorium, till att omfatta det första bolaget, är det tillräckligt att det har konstaterats att bolagens tillgångar inte har hållits åtskilda, för att det ska anses visat att den plats där det bolag som är föremål för talan har sina huvudsakliga intressen också är belägen i sistnämnda stat.

31 Begreppet ”platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns” i den mening som avses i artikel 3.1 i förordningen är ett begrepp som är specifikt för förordningen och därför har en autonom innebörd och ska tolkas enhetligt och oberoende av nationell lagstiftning (domarna i de ovannämnda målen Eurofood IFSC, punkt 31, och Interedil, punkt 43). Även om förordningen inte innehåller någon definition av detta

begrepp, klargörs det i skäl 13 i förordningen, där det anges att ”platsen där de huvudsakliga intressena finns bör motsvara den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen och därför är fastställbar för tredje man” (domarna i de ovannämnda målen Eurofood IFSC, punkt 32, och Interedil, punkt 47).

32 För bolag föreskrivs i artikel 3.1 andra meningen i förordningen, att platsen där bolaget har sitt säte presumeras vara platsen där de huvudsakliga intressena finns. Denna presumtion, liksom hänvisningen i skäl 13 i förordningen till den plats där gäldenären förvaltar sina intressen, ger uttryck för unionslagstiftarens vilja att ge platsen för bolagets huvudkontor en särställning som behörighetskriterium (domen i det ovannämnda målet Interedil, punkt 48).

33 Domstolen har vidare, med hänvisning till nämnda skäl 13 i förordningen, slagit fast att platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen ska bestämmas utifrån kriterier som är både objektiva och fastställbara för tredje man, för att garantera rättssäkerheten och förutsebarheten när det bestäms vilken domstol som är behörig att inleda huvudinsolvensförfarandet (domarna i de ovannämnda målen Eurofood IFSC, punkt 33, och Interedil, punkt 49).

34 När det gäller ett bolag har domstolen preciserat att förutsatt att bolagets styrande och kontrollerande organ är belägna på den plats där bolaget har sitt säte och besluten om bolagets förvaltning fattas på den platsen, på ett sätt som är fastställbart för tredje man, står presumtionen i artikel 3.1 andra meningen i förordningen till fullo fast (domen i det ovannämnda målet Interedil, punkt 50).

35 Denna presumtion kan dock brytas när bolagets huvudkontor, ur tredje mans synvinkel, inte är beläget på platsen för sätet. I sådana fall kan den motbevisbara presumtionen till förmån för platsen för bolagets säte som unionslagstiftaren ställt upp

brytas, om det framgår av faktorer som är objektiva och fastställbara för tredje man att den faktiska situationen är en annan än vad placeringen av sätet antas återspegla (domarna i de ovannämnda målen Eurofood IFSC, punkt 34, och Interedil, punkt 51).

36 Det ska göras en samlad bedömning av dessa omständigheter med beaktande av de specifika omständigheterna i varje situation (domen i det ovannämnda målet Interedil, punkt 52).

37 När det gäller den förutsättning som anges i den andra frågan angående det förhållandet att tillgångarna i de båda företagen inte har hållits åtskilda, framgår det av den franska regeringens förklaringar att den nationella domstolen, för att fastställa en sådan situation, grundar sig på två alternativa kriterier. Härvid avses att konton inte har hållits åtskilda, respektive förekomsten av onormala finansiella förhållanden mellan bolagen, såsom avsiktliga överföringar av tillgångar utan vederlag.

38 Såsom den franska, den nederländska och den österrikiska regeringen samt kommissionen har gjort gällande är sådana omständigheter i allmänhet svåra att fastställa för tredje man. Det förhållandet att tillgångar inte har hållits åtskilda innebär för övrigt inte nödvändigtvis att de huvudsakliga intressena endast är knutna till en plats. Det kan nämligen inte uteslutas att en sammanblandning av tillgångarna har genomförts av två styrande och kontrollerande organ, belägna i två olika medlemsstater.

39 Den fråga som ställts ska således besvaras på följande sätt. Förordningen ska tolkas så, att om ett bolag, med säte inom en medlemsstats territorium, är föremål för en talan som syftar till att utvidga verkan av ett insolvensförfarande som inletts i en annan medlemsstat mot ett annat bolag som är etablerat inom den andra statens territorium, till att omfatta det första bolaget, är det inte tillräckligt att det har konstaterats att bolagens tillgångar inte har hållits åtskilda, för att det ska anses visat att den plats där det bolag som är föremål för talan har sina huvudsakliga intressen också är belägen i sistnämnda stat. För att motbevisa presumtionen att det är bolagets säte som anses

vara platsen för de huvudsakliga intressena, måste det mot bakgrund av en samlad bedömning av samtliga relevanta omständigheter vara möjligt att fastställa, på ett sätt som kan fastställas av tredje man, att den plats från vilken det bolag som omfattas av talan om utvidgning styrs och kontrolleras faktiskt är belägen i den medlemsstat där det ursprungliga insolvensförfarandet inleddes.

Rättegångskostnader

40 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) Rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden ska tolkas så, att en domstol i en medlemsstat som beslutar att inleda ett huvudinsolvensförfarande mot ett bolag, med stöd av att bolagets huvudsakliga intressen finns inom denna stats territorium, får utvidga förfarandet, med tillämpning av en nationell rättsregel, till att omfatta ett annat bolag med säte i en annan medlemsstat, endast om det fastställs att platsen för det sistnämnda bolagets huvudsakliga intressen finns i den första medlemsstaten.

2) Förordning nr 1346/2000 ska tolkas så, att om ett bolag, med säte inom en medlemsstats territorium, är föremål för en talan som syftar till att utvidga verkan av ett insolvensförfarande som inletts i en annan medlemsstat mot ett annat bolag som är etablerat inom den andra statens territorium, till att omfatta det första bolaget, är det inte tillräckligt att det har konstaterats att bolagens tillgångar inte har hållits åtskilda, för att det ska anses visat att den plats där det bolag som är föremål för talan har sina huvudsakliga intressen också är belägen i sistnämnda stat. För att motbevisa presumtionen att det är bolagets säte som anses vara platsen för de huvudsakliga intressena, måste det mot bakgrund av en samlad bedömning av samtliga relevanta omständigheter vara möjligt att fastställa, på ett sätt som kan fastställas av tredje man, att den plats från vilken det bolag som omfattas av talan om utvidgning styrs och kontrolleras faktiskt är belägen i den medlemsstat där det ursprungliga insolvensförfarandet inleddes.

Underskrifter